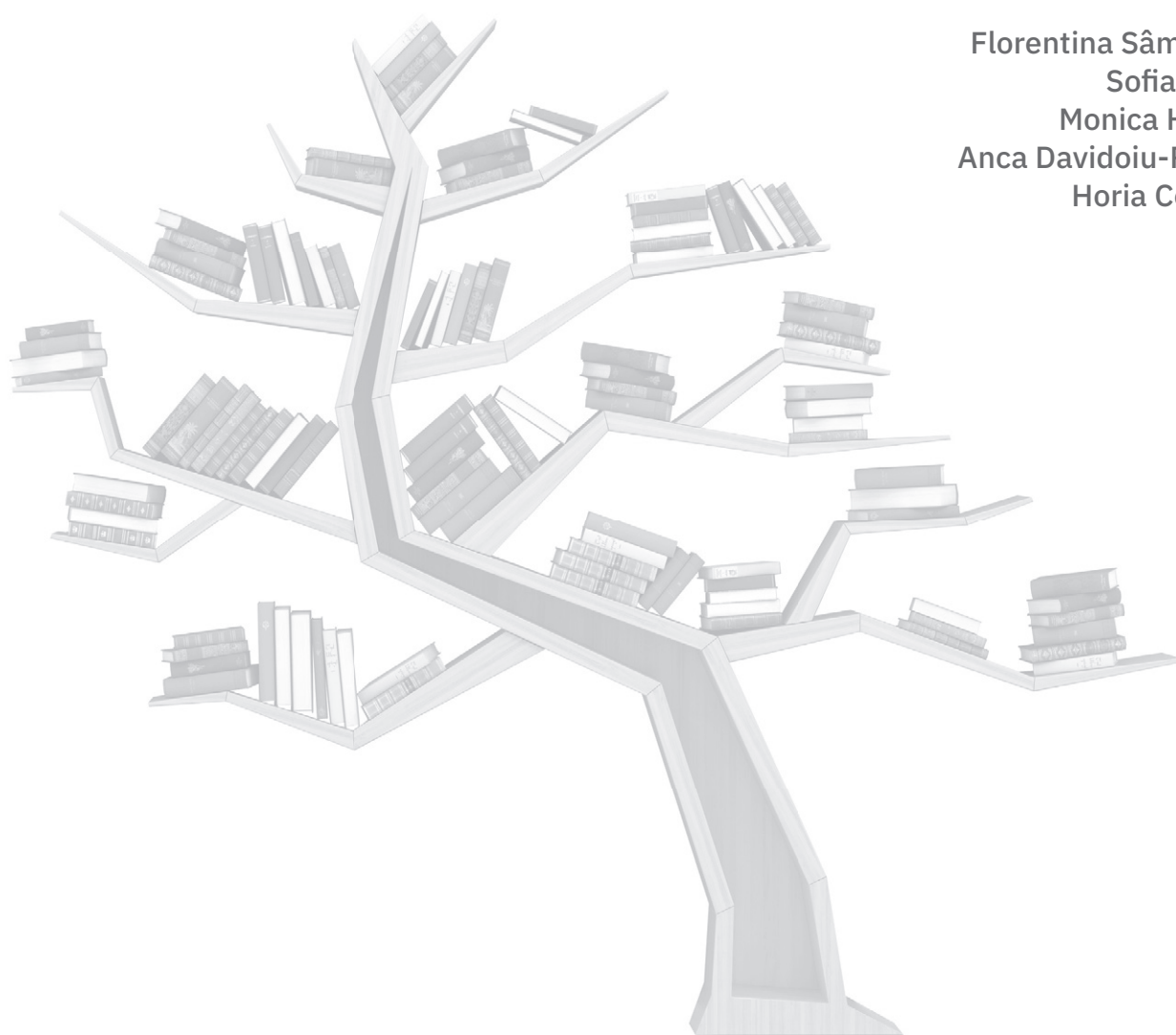


Florentina Sâmișăian
Sofia Dobra
Monica Halaszi
Anca Davidoiu-Roman
Horia Corcheș



Limba și literatura română

Ghidul profesorului
Clasa a VI-a



Cuprins

Capitolul I: Repere teoretice	6
Noutățile actualei programe de gimnaziu. Clarificări conceptuale și sugestii de aplicare	6
Capitolul II: Repere metodologice	28
II.1. Prezentarea manualului <i>Limba și literatura română. Clasa a VI-a</i>	28
II.2. Sugestii privind evaluarea	34
II.3. Planificare calendaristică orientativă	40
II.4. Proiectarea unităților de învățare	44
Proiectul unității de învățare I	44
Proiectul unității de învățare II	49
Proiectul unității de învățare III	53
Proiectul unității de învățare IV	58
Proiectul unității de învățare V	62
Capitolul III: Sugestii de utilizare a manualului	66
III.1. Unitatea I	67
III.2. Unitatea II	99
III.3. Unitatea III	131
III.4. Unitatea IV	165
III.5. Unitatea V	193

Anexe	223
Anexa 1. Programa școlară pentru disciplina limba și literatura română ...	223
Anexa 2. Progresia competențelor specifice	
la disciplina limba și literatura română în gimnaziu	230
Anexa 3. Harta conținuturilor programei de limba și literatura română	
pentru gimnaziu.....	234
Anexa 4. Inventar al intereselor de lectură.....	239
Anexa 5. Cercul intereselor de lectură.....	240
Anexa 6. Chestionar privind abordarea interculturalității în școală	241
Anexa 7. Jurnalul cu dublă intrare	243
Anexa 8. Fișă de evaluare – joc de rol	244
Anexa 9. Fișă – Momentele acțiunii	245
Anexa 10. Fișă de interevaluare – rezumatul oral	246
Anexa 11. Model de evaluare a rezumatului oral.....	247
Anexa 12. Fișă – Grilă de interevaluare – redactare	248
Anexa 13. Model de grilă de evaluare a rezumării scrise	249
Anexa 14. Fișă – Grilă de evaluare, concurs de recitări	250
Anexa 15. Fulgi de nea	251
Anexa 16. Fișă – Substantivul	252

Anexa 17. Grilă de autoevaluare intermediară – redactare	253
Anexa 18. Grilă de autoevaluare finală – redactare.	254
Anexa 19. Fișă – <i>Cocoșul și Vulpea</i>	255
Anexa 20. Fișă – <i>Vulpea și barza</i>	256
Anexa 21. Fișă – <i>Exerciții de memorizare</i>	257
Anexa 22. Fișă pentru evaluarea redactării.	258
Anexa 23. Fișă – Evaluarea jocului de rol	259
Anexa 24. Fișă – Autoevaluarea redactării	260
Anexa 25. Fișă – Puterea cuvintelor.	261
Anexa 26.a. Unitatea I. Minitest – Lectură	262
Anexa 26.b. Unitatea I. Minitest – Limbă română	263
Anexa 26.c. Unitatea II. Minitest – Lectură.	264
Anexa 26.d. Unitatea II. Minitest – Limbă română	265
Anexa 26.e. Unitatea III. Minitest – Lectură.	266
Anexa 26.f. Unitatea III. Minitest – Limbă română	267
Anexa 26.g. Unitatea IV. Minitest – Lectură	268
Anexa 26.h. Unitatea IV. Minitest – Limbă română	269
Anexa 26.i. Unitatea V. Minitest – Lectură.	270
Anexa 26.j. Unitatea V. Minitest – Limbă română	271

Lectură

- Textul narativ literar în proză
- Narațiunea la persoana I
- Textul descriptiv literar în proză
- Texte continue și discontinue

Interculturalitate

- Valori etice în legendele popoarelor

Comunicare orală

- Contextul de comunicare

Limbă română

- Cuvântul. Sinonimele și antonimele
- Sensurile cuvintelor
- Omonimele.
Cuvintele polisemantice
- Diftongul, triftongul, hiatul
- Despărțirea în silabe

Redactare

- Redactarea unei narațiuni la persoana I
- Stilul

Recapitulare

Evaluare

U1 Acasă, în familie, printre cărți

Lecția 1. Familiarizarea cu textul *Un păianjen care se crede Spiderman* de Adina Popescu.
Textul narativ literar în proză (pp. 10-12)

A. Competențe specifice

2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse

B. Conținuturi

Textul narativ literar în proză

Strategii de comprehensiune: împărtășirea impresiilor de lectură

Interese și atitudini față de lectură

C. Scenariul didactic

EVOCARE

Pentru început

Ex. 1: Brainstorming – elevii sunt invitați să noteze în caiete primele idei/imagini pe care le asociază cuvântului *acasă*. Răspunsurile, notate pe tablă de către profesor, ar putea fi grupate pe mai multe axe tematice: *membrii familiei, obiceiuri, sentimente, obiecte dragi, animale de companie* etc.

Ex. 2: Activitate individuală. Elevii vor avea la dispoziție timpul necesar pentru crearea unui blazon al familiei, conform indicațiilor. Profesorul va numi 3-4 elevi care să-și prezinte desenul în fața clasei. Blazonul va fi inclus în portofoliul personal.



Blazonul este o tehnică ce presupune completarea de către elevi a unei reprezentări grafice în formă de scut (cuprinzând 4-6 casete în interior și o bandă în josul scutului pentru deviză/slogan), conform unor criterii propuse de profesor, într-un interval de timp bine definit.

Tehnica blazonului se pretează mai multor utilizări didactice: ca activitate de dezgheț care facilitează autocunoașterea și intercunoașterea, pentru studiul unui personaj, analiza unei teme literare sau a unei probleme/situații, pentru evaluarea unei activități etc.

Se poate folosi ca activitate individuală sau de grup. Dacă se completează individual, profesorul alege, prin sondaj, blazoanele ce vor fi prezentate colegilor de fiecare autor în parte. Dacă se completează în grupe de elevi, blazoanele se pot expune într-un spațiu potrivit și pot fi prezentate, pe rând, de către un reprezentant al fiecărei grupe.

CONSTITUIREA SENSULUI

Profesorul anunță titlul textului și oferă câteva informații despre autoare. Elevii pot fi întrebați dacă au mai citit texte scrise de Adina Popescu și dacă le-au plăcut. Recomandăm folosirea videoului „Scriitoarea Adina Popescu despre sine”, din varianta digitală a manualului.

Se face lectura model a textului-suport.

Se clarifică sensul cuvintelor necunoscute, dacă există.

Pentru o bună înțelegere a textului, se pot discuta referințele culturale la *Alice în Țara Minunilor* de Lewis Carroll și la *Marele Uriăș Prietenos* de Roald Dahl (profesorul poate aduce la oră aceste cărți, pentru a le arăta copiilor) și, eventual, referirea la tehnologia Skype, un program care permite utilizatorilor să efectueze gratuit convorbiri videotelefonice prin internet cu alți utilizatori, din toată lumea.

REFLECȚIE

Impresii după prima lectură

Ex. 1: Discuție privind impresiile elevilor după prima lectură: se vor completa cele patru cadrane, elevii fiind încurajați să noteze de ce le-a plăcut textul, ce nu le-a plăcut în text, care este cel mai simpatic personaj și dacă textul le-a amintit de ceva.

Ex. 2: Răspunsuri subiective.

Prezentăm în continuare câteva variante de rezolvare a primelor două exerciții, realizate de unul dintre autorii manualului (Horia Corcheș) cu elevii săi.

1. Ce mi-a plăcut?
Mi-a plăcut momentul în care păianjenul a povestit cum și-a crescut pămele prin toată casa.
2. Ce nu mi-a plăcut?
Nu mi-a plăcut cănd păianjenul a spus că nu are familie și mi-a rău.
3. Întrebare pt scriitoare.
Ce n-a inspirat să faci o poveste despre un păianjen

1. Ce mi-a plăcut?
Mi-a plăcut faptul amuzant că Noria zicea că e un păianjen mare.
2. Ce nu mi-a plăcut?
Nu mi-a plăcut faptul că mama l-a aruncat pe geam.
3. O întrebare pentru scriitoare.
De ce l-ai ales pe Noria.

1. Ce mi-a plăcut?
Mie mi-au plăcut vorbele păianjenului.

2. Ce nu mi-a plăcut?
Nu mi-a plăcut pentru că era vorba de un păianjen.

3. O întrebare pentru scriitoare.
Întrebarea mea pentru scriitoare este de ce ați ales ca personajul principal să fie un păianjen?

1. Ce mi-a plăcut?
Mi-a plăcut atunci când păianjenul o credea pe Maria că pe o soră mai mică.

2. Ce nu mi-a plăcut?
Nu mi-a plăcut că Maria îl făcea pe păianjen zănos.

3. O întrebare pt. scriitoare.
De unde v-ați inspirat să scrieți această poveste?

Pop Dan
Alexandru

1. Ce mi-a plăcut?
Mie mi-a plăcut atunci când păianjenul o alina pe sora lui căciând că e Spiderman.

2. Ce nu mi-a plăcut?
Nu mi-a plăcut că tatăl era deosebit și nu în bine, ci în rău.

3. O întrebare pentru scriitoare.
Căci tatăl a devenit deosebit?

TEMĂ

Elevilor li se va cere să caute pe internet și alte informații despre autoarea textului decât cele oferite la p. 10 și să noteze ce li se pare interesant. De asemenea, vor rezolva exercițiul 3 (p. 12).

Lecția 2. Narațiunea. Acțiunea. Timpul și spațiul (p. 13)

A. Competențe specifice

2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale

2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse

B. Conținuturi

Narațiunea. Acțiunea. Timpul și spațiul

Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv

Interese și atitudini față de lectură

C. Scenariul didactic

EVOCARE

Profesorul verifică tema: elevii vor prezenta informațiile pe care le-au selectat referitoare la autoarea textului și vor preciza ce carte din biblioteca lor i-ar recomanda păianjenului-cititor din textul Adinei Popescu. După trecerea în revistă a răspunsurilor, profesorul poate conduce discuția către ideea că multe dintre textele preferate ale copiilor sunt, de regulă, narațiuni.

CONSTITUIREA SENSULUI

Explorare

Primele două exerciții presupun o activitate complexă pe grupe. Profesorul va actualiza, împreună cu elevii, conceptele *cuvânt-cheie* (un substantiv sau un grup de cuvinte care numește aspectul cel mai important dintr-un fragment) și *idee principală* (enunțul prin care se transmite informația esențială dintr-un fragment), apoi va explica modalitatea de rezolvare pentru exercițiile 1 și 2, conform indicațiilor din manual.

Ex. 1: Răspunsuri posibile:

Fragmentul	Cuvinte-cheie	Ideea principală
1.	păianjen, carte	Alertat de țipătul fetei, păianjenul se ascunde în cartea lui preferată, <i>Alice în Țara Minunilor</i> .
2.	curățenie	Mama îi reproșează Mariei că nu-și face curat în cameră.
3.	familie	Păianjenul o invidiază pe Maria că are o familie, chiar dacă tatăl este plecat.
4.	praf, cărți	Mama caută păianjenul printre cărțile pline de praf.
5.	singur, dezordine, familie	După mutarea familiei, păianjenul nu se mai simte singur, deși îl deranjează dezordinea din camera fetei, și îi consideră acum pe locatarii casei familia lui.

6.	carte, spaimă	Mama găsește cartea în care se ascunde păianjenul înspăimântat.
7.	fugă, Alice, băutură fermecată	Păianjenul fuge prin paginile cărții și își imaginează că îi cere lui Alice băutura fermecată care să-l facă uriaș.
8.	fereastră, salvare	Mama scutură cartea pe fereastră, salvându-l pe micul păianjen.
9.	fir, Spiderman, familie, speranță	Agățat de un fir, păianjenul care se crede Spiderman pleacă în lume cu speranța să-și găsească o familie doar a lui.

Ex. 2: Elevii ordonează ideile principale afișate pe tablă și le notează în caiete.

Ex. 3: Răspunsuri subiective. Discuție elev – elev, în cadrul perechilor.

Ex. 4: Activitate pe grupe. Păstrând grupele inițiale, elevii vor selecta indicii spațiali ai întâmplării și-i vor corela cu personajele care apar în locurile identificate.

Răspunsuri posibile:

Fragmentul	Indici spațiali	Personaje
1.	„în camera mea” (replica Mariei); „în cartea mea preferată, <i>Alice în Țara Minunilor</i> , în locul acela secret dintre copertă și prima pagină” (relatarea păianjenului)	Maria, păianjenul
2.	„pe scări” (relatarea păianjenului); „în colțul ăla, unde e raftul cu cărți”, „printre cărți” (replica Mariei); „în cameră” (replica mamei)	păianjenul, Maria, mama
3.	„în casa în care am venit pe lume” (relatarea păianjenului)	păianjenul
4.	„din carte”, „de pe raft” (relatarea păianjenului), „aici”, „cameră” (replica mamei)	păianjenul, mama
5.	„camera de la etaj”, „prin colțuri și prin alte locuri ferite”, „din colțul meu”, „în camera mea” (relatarea păianjenului)	păianjenul
6.	„raftul”, „se întinde spre... hm... <i>Alice în Țara Minunilor</i> ” (relatarea păianjenului)	mama, păianjenul
7.	„prin paginile cărții”, „de la un capitol la altul, de la o frază la alta”, „la câte o ilustrație”, „mai departe, printre Iepurele de Martie și Pălărierul Nebun”, „față în față cu Alice” (relatarea păianjenului)	păianjenul, Iepurele de Martie, Pălărierul Nebun, Alice
8.	„afară”, „în jos, spre o altă lume”, „în urma mea” (relatarea păianjenului)	mama, păianjenul
9.	„pe fir”, „din copacul de deasupra mea”, „în casa mare și veche”, „prin lume” (relatarea păianjenului)	păianjenul

Ex. 5 se poate rezolva concomitent cu ex. 4, unul dintre elevii grupei fiind desemnat, de comun acord, să schițeze într-un desen spațiul în care se petrec întâmplările din fragmentul repartizat.

Pentru următoarele exerciții se revine la activitatea frontală.

Ex. 6: Răspuns așteptat: Întâmplarea se derulează într-un răstimp scurt, o după-amiază de toamnă (exemple selectate: „să-ți tulbure somnul de după-amiază”, „afară e un soare blând de toamnă”).

Ex. 7: Răspunsuri posibile: Pasaje care trimit la etapele anterioare acțiunii de prim-plan: „Maria și părinții ei se mutaseră în urmă cu trei luni în casa în care am venit pe lume.”; „pe vremea când în camera de la etaj nu mai locuia nimeni în afară de mine”; „Maria trecuse în clasa a VI-a”; „Odată, după ce a venit în vizită un coleg [...]”; „dup-aia m-am chinuit o zi întreagă”; „de când s-a mutat fata asta în camera mea, n-am mai avut o clipă de liniște”.

Profesorul va implica elevii în definirea textului narativ și în prezentarea rolului indicilor de spațiu și de timp ai acțiunii (rubrica *Repere*).

Se poate folosi aici și AMII-ul static din varianta digitală a manualului, unde elevii pot afla despre raportul dintre realitate și ficțiune.

Aplicații

Ex. 1: Răspuns așteptat: Acțiunea din prim-plan și cea din memorările păianjenului se petrec în același spațiu: casa în care s-a mutat familia Mariei, cu precădere în camera fetei (exemple selectate: „Maria și părinții ei se mutaseră în urmă cu trei luni în casa în care am venit pe lume.”; „de când s-a mutat fata asta în camera mea, n-am mai avut o clipă de liniște”).

B. Conținuturi

Textul descriptiv literar în proză

Strategii de comprehensiune: împărtășirea impresiilor de lectură

Interese și atitudini față de lectură

C. Scenariul didactic

EVOCARE

Pentru început – activități de prelectură

Ex. 1: Elevilor li se propune o activitate individuală, apoi în perechi. Profesorul îi invită să noteze titlul primei cărți citite, căreia îi păstrează o amintire specială sau care se leagă de un eveniment deosebit, să o descrie în câteva rânduri și să explice de ce i-a impresionat (cartea în sine: personajele, intriga, emoțiile trăite, ideile cu care au rămas etc., împrejurările în care au citit-o, persoana care le-a indicat-o/ofert-o etc.). Elevii vor face apoi schimb de caiete între colegii de bancă și vor discuta despre ce a scris fiecare.

Ex. 2: Activitate individuală: descrierea unei cărți în maximum 100 de cuvinte, folosind opt cuvinte-cheie: *cuvinte, dicționar, furnicar, ghicit, joacă, literă, pagină, povești*. Profesorul va numi câțiva elevi care să-și citească răspunsurile și le va oferi feedback constructiv.

CONSTITUIREA SENSULUI

Profesorul anunță titlul textului și oferă câteva informații despre autoare.

Se face lectura model a textului, de către profesor.

Se clarifică sensul cuvintelor explicate în subsolul paginilor.

REFLECȚIE

Impresii după prima lectură

Ex. 1: Elevii revin la text și notează în caiete enunțul care le-a reținut atenția, apoi fiecare explică de ce l-a ales. Cât mai mulți elevi vor fi încurajați să răspundă și să-și motiveze opțiunile.

Ex. 2: Răspunsuri individuale, subiective. Pentru a pregăti exercițiul, profesorul le poate reaminti elevilor structura unui articol de dicționar cu ajutorul *Dicționarului explicativ al limbii române* sau cu ajutorul site-ului www.dexonline.ro, căutând, de pildă, termenul *emoție*:

EMOȚIE, *emoții*, s. f. Reacție afectivă de intensitate mijlocie și de durată relativ scurtă, însoțită adesea de modificări în activitățile organismului, oglindind atitudinea individului față de realitate; *p. gener.* orice reacție afectivă. [Var.: (înv.) **emoțiune** s. f.] – Din fr. **émotion**, it. **emozione**.

Profesorul poate folosi animația „Dicționare de tot felul” din varianta digitală a manualului.

Lecția 6: Descrierea în proză (p. 19)

A. Competențe specifice

2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale

2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite

B. Conținuturi

Descrierea în proză

Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv

Interese și atitudini față de lectură

C. Scenariul didactic

EVOCARE

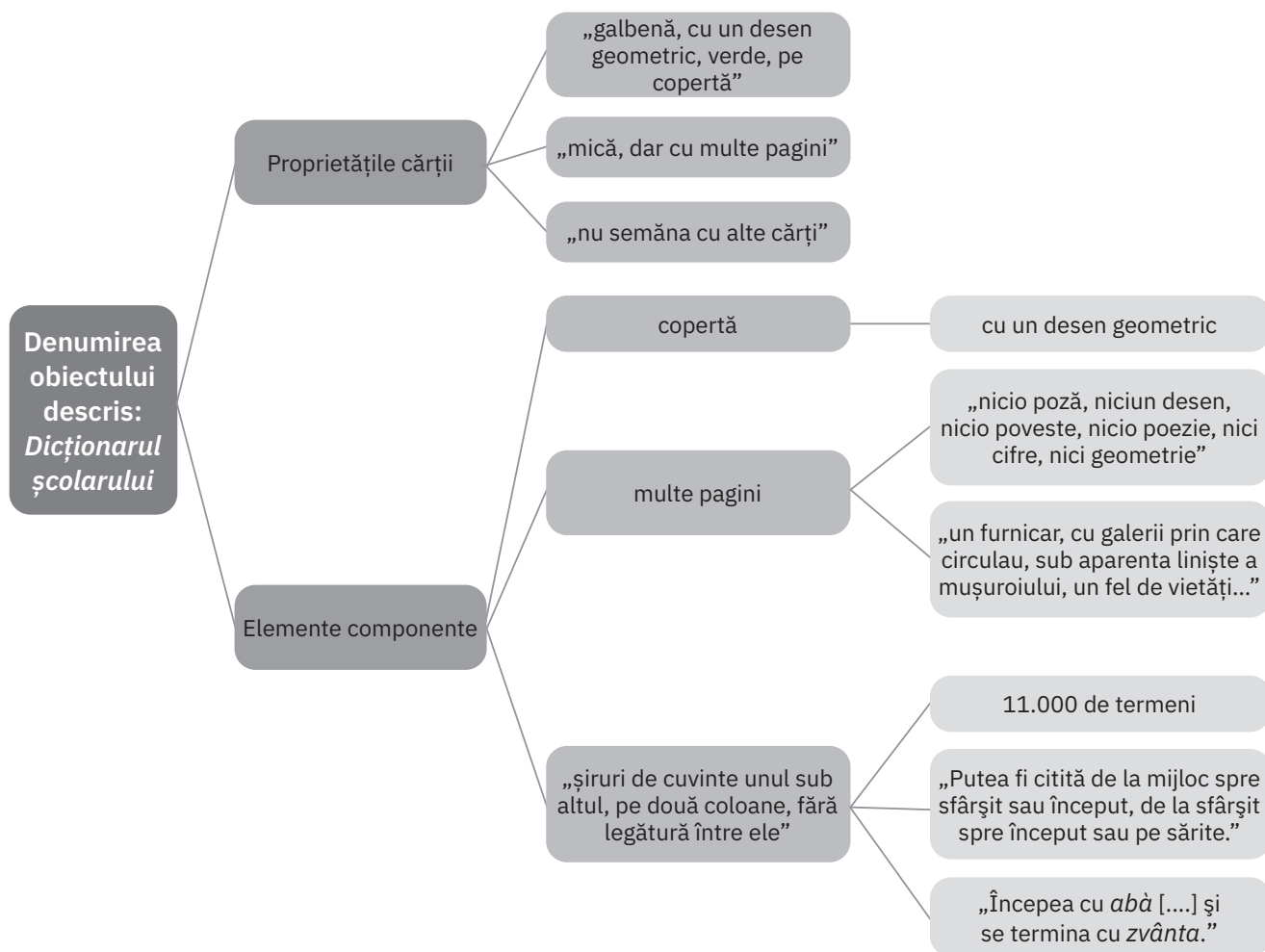
Profesorul face legătura cu lecția anterioară.

CONSTITUIREA SENSULUI

Explorare

Ex. 1: Rezolvare frontală. Elevii sunt îndrumați să caute în *Dicționarul explicativ al limbii române* sau pe site-ul www.dexonline.ro cuvintele necunoscute din text al căror sens nu a fost explicat în subsol.

Ex. 2: Rezolvare în perechi sau pe grupe. Elevii vor reciti primul paragraf și vor completa în caiete schema de la pagina 19; pe baza răspunsurilor acestora, profesorul va completa schema la tablă, urmând ca elevii să adauge eventualele aspecte pe care nu le-au sesizat.



Ex. 3: Răspuns posibil: Dincolo de însușirile concrete care pot fi percepute de orice privitor, *Dicționarul școlar* devine, pentru autoare, „un furnicar, cu galerii prin care circulau, sub aparenta liniște a mușuroiului, un fel de vietăți”, fiindcă în imaginația fiecăruia cuvintele prind viață, se mișcă, se cheamă unele pe celelalte și poartă cu sine imagini și povești diferite, în funcție de experiența de viață și de lectură a fiecărui cititor. O listă de cuvinte, fără legătură între ele, poate deveni astfel un întreg univers, fascinant și subiectiv.

Pentru o mai bună înțelegere a acestei duble perspective, profesorul le-ar putea aminti elevilor descrierile pe care le-au realizat în ora precedentă la ex. 2, rubrica *Pentru început*.

Ex. 4: Elevii oferă răspunsuri subiective, care vor fi apoi comparate cu ale colegilor lor.

Ex. 5: Elevii pot lucra în perechi pentru a rezolva cele două cerințe.

a: Descrierea din primul paragraf, bazată pe caracteristicile concrete ale cărții, evidențiază următoarele elemente ale acesteia: culoarea, coperta, numărul paginilor, conținutul paginilor și așezarea în pagină, tipurile de fonturi folosite. Al doilea paragraf se axează pe o însușire abstractă a cuvintelor, aceea de a avea diverse resurse expresive și de semnificație: cuvintele pot fi „prietenoase, dușmănoase, bune, rele, misterioase, banale, atrăgătoare, respingătoare, și așa mai departe”, în funcție de fiecare utilizator al limbajului.

b: Primul paragraf se concentrează pe felul în care arată obiectul, iar al doilea pe modul subiectiv în care cititorul percepe cuvintele din dicționar.

Ex. 6: Răspuns subiectiv, individual. Ideea fundamentală este aceea a cuvintelor care conțin energii și lumi latente, pe care le „descuie” vorbitorul sau scriitorul atunci când le folosește. Depinde de fiecare cititor să găsească acea „cheiță” care îi poate oferi acces la diferite sensuri ale cuvintelor. Spre comparație, li se poate distribui elevilor o fișă cu un citat din Tudor Arghezi, *Scrisoare cu tibișirul* (vezi Anexa 25).

Pe baza celor discutate, profesorul prezintă informațiile de la rubrica *Repere* (p. 19).

Profesorul poate folosi staticul „Cuvinte și imagini”, din varianta digitală a manualului.

Ex. 4: Se vor indica antonimele cerute, de exemplu: *înnorat*, respectiv *bătrân*.

CONSTITUIREA SENSULUI

Explorare – Cuvântul: sens și formă

Se rezolvă frontal exercițiile 1-3.

Ex. 1: Elevii vor asocia fiecărei imagini cuvântul sau cuvintele potrivite.

1



balon

2



baltă/lac

3



broască

4



broască

5



epistolă/scrisoare

6



balon

Ex. 2: Cele două perechi de cuvinte sunt *baltă/lac*, respectiv *epistolă/scrisoare*.

Ex. 3: *broască* (de ușă)/*broască* (animal amfibi), *balon* (jucărie de cauciuc subțire umplută cu aer)/*balon* (articol de îmbrăcăminte).

Împreună cu elevii și valorificând exercițiile, profesorul va defini *cuvântul*, evidențiind faptul că acesta are *sens* și *înveliș sonor*, existând cuvinte cu același sens, dar alcătuite din sunete diferite, și cuvinte cu sens diferit, dar care au același înveliș sonor.

Elevilor li se va atrage atenția că sensul unui cuvânt se stabilește în context, pe baza unor exemple de tipul: *S-a stricat broasca și n-am putut intra în casă. Broasca a sărit în iarbă când ne-am apropiat.* Profesorul poate folosi și staticul „Cuvântul în context” pentru a le oferi elevilor mai multe exemple de sensuri contextuale diferite ale adjectivului „bun”.

Sinonimele și antonimele (actualizare)

Exercițiile 1-8 au rolul de a actualiza cunoștințele dobândite în clasa a V-a de către elevi despre sinonime și antonime și de a-i pune în situația de a aplica în mod conștient aceste achiziții.

Ex. 1: glas – voce, a afla – a descoperi, faimă – glorie, a dovedi – a demonstra, șiret – viclean, geam – fereastră.

Ex. 2: aduna ≠ risipi, repede ≠ încet, afară ≠ înăuntru, parte ≠ întreg, bănuitor ≠ credul, întuneric ≠ lumină.

Ex. 3: Intrușii sunt: a. măreț; b. a clasifica; c. încrezut.

Ex. 4: c.

Profesorul poate propune și rezolvarea interactivului din manualul digital.

Ex. 5: *a se duce pe apa sâmbetei* – a se distruge, a se pierde; *a spăla putina* – a fugi; *a o face de oaie* – a gafa; *a bate șaua să priceapă iapa* – a sugera; *a umbla cu cioara vopsită* – a minți; *într-o ureche* – smintit.

Profesorul poate folosi și staticul „Explicarea unei expresii vechi” din varianta digitală a manualului.

Ex. 6: *a o lua la sănătoasa* – a-și lua picioarele la spinare; *a nu-i fi boii acasă* – a i se îneca corăbiile; *a da cu bâta în baltă* – a călca în străchini.

Ex. 7: *în doi timpi și trei mișcări* ≠ încet, lent; *tufă de Veneția* ≠ învățat, erudit; *a pune pe cineva la colț* ≠ a ierta, a lăuda; *a-i sări muștarul* ≠ a se calma, a se liniști; *a înghiți gălușca* ≠ a reacționa.

Ex. 8: *a tăia frunză la câini* ≠ a da în brânci; *a deschide ochii* ≠ a da ortul popii (antonim pentru *a se naște*), a fi cu capul în nori (antonim pentru *a fi atent*); *de doi bani* ≠ de preț.



În definirea antonimelor, recomandăm ca profesorul să evidențieze că sensurile sunt diametral opuse (*mare – mic*), altfel fiind vorba de o simplă opoziție, cuvintele nefiind antonime (*fată – băiat*).

Elevii vor fi solicitați să definească sinonimia și antonimia, iar profesorul va insista pe faptul că alegerea sinonimului și antonimului unui cuvânt depinde de context. De asemenea, valorificând exercițiile 5-8, va evidenția ideea că sinonimia și antonimia se pot stabili între două cuvinte, între un cuvânt și o expresie sau între două expresii.

Aplicații

Ex. 1: Rezolvare frontală, oral.

a. celebru; b. numeroasă; c. întins; d. largă/lungă; e. înalt; f. grandios, intens.

Ex. 2: Rezolvare în grupe de 3-4 elevi. Sugestie de rezolvare:

Cuvânt	Sinonim	Antonim
bucurie	mulțumire	tristețe
cunoscut	știut	tăinuit
a pleca	a porni	a sosi

Ex. 3: Rezolvare în grupele constituite anterior.

Expresie	Sinonim	Antonim
mațe-fripte	zgârcit	generos
dus cu pluta	zăpăcit	atent

Ex. 4: Sugestie de rezolvare:

Expresie	Sinonim	Antonim
a împrășca cu noroi	a defăima, a batjocori, a trece pe cineva prin toate apele, a bate toba în târg	a lăuda, a prețui, a elogia, a ține pe cineva în brațe, a ridica pe cineva în slavă
a face din țânțar armăsar	a exagera, a umfla, a înflori, a face caz de ceva	a diminua, a minimaliza, a lua în derâdere, a face din cal măgar

REFLECȚIE

În măsura în care timpul va permite, se va rezolva și exercițiul de la *Provocări*.

Elevii vor discuta despre ce au învățat în această lecție și vor pune întrebări, dacă au încă neclarități privitoare la temă.

TEMĂ

Profesorul poate indica rezolvarea anumitor exerciții din *Caietul elevului* (pp. 20-21).

Lecția 13. Sensurile cuvintelor (pp. 30-31)

A. Competențe specifice

4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intențiilor comunicative

4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă

B. Conținuturi

Sensul propriu (de bază și secundar) și sensul figurat al cuvântului

C. Scenariul didactic

EVOCARE

Explorare

La începutul lecției, li se poate propune elevilor un joc de dezgheț. Li se cere să găsească un cuvânt comun pentru o țesătură, pentru o fotografie cu un păianjen pe o pânză, pentru un tablou pictat pe pânză. Fiecare elev scrie cuvântul pe un post-it pe care îl lipește într-un loc din clasă, dinainte stabilit și comunicat tuturor. Profesorul va verifica numărul elevilor care și-au dat seama că este vorba de cuvântul *pânză*. Se rezolvă apoi exercițiile din manual.

CONSTITUIREA SENSULUI

Ex. 1: Enunțurile *a* și *b*, care corespund imaginilor A și B, denumesc ceva concret. Imaginea clarifică sensul cuvântului.

Ex. 2: „Fiori, emoții”. Este un sens neobișnuit al cuvântului.

Profesorul oferă apoi informațiile de la rubrica *Repere*.

A. Competențe specifice

2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale

2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse

2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite

3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare

3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii

4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative

4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare

4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă

B. Conținuturi

Toate conținuturile abordate în Unitatea I, în domeniile lectură, limbă română și redactare

C. Scenariul didactic

Elevii citesc în gând fragmentul extras din *Catherine cea îndărătnică* de Karen Cushman.

Ex. 1: Răspuns așteptat: Secolul al XIII-lea, anul 1290.

Ex. 2: Răspuns posibil: Cele două denumiri sunt diferite, cea populară românească se bazează pe o activitate umană specifică începutului toamnei, iar cea provenită din latină semnifică ordinea acestei luni în calendar.

Ex. 3: Răspuns așteptat: Țara – Anglia; comitatul – Lincoln; satul – Stonebridge.

Ex. 4: Răspuns așteptat: Karen Cushman; informația apare în cerința care însoțește fragmentul dat.

Ex. 5: Răspuns așteptat: Întâmplările sunt narate de Catherine, „zisă și Pasăre Mică sau Vrăbiuța”. Ea își începe jurnalul la vârsta de 14 ani.

Ex. 6: Răspuns așteptat: Personajele care fac parte din familia naratoarei sunt tatăl – Rollo, mama – Aislinn și cei trei frați – Thomas, Edward și Robert. Elevii vor desena un arbore genealogic în caiete.

Aceia dintre elevi care au citit toată cartea îi mai pot adăuga pe fratele mamei, unchiul George, pe soția acestuia, Lady Ethelfrita, pe soția lui Robert, Lady Aelis, și pe viitorul soț al lui Catherine, Stephen. Vor fi suficiente însă datele pe care elevii le pot nota pe baza fragmentelor selectate.

Ex. 7: Răspuns așteptat: Textul este scris la persoana I. Jurnalul este inventat, fiindcă autoarea (Karen Cushman) este o scriitoare contemporană, în timp ce evenimentele prezentate sunt plasate la mare distanță în timp (în Evul Mediu).

Ex. 8: Răspuns așteptat: nobili. Posibile argumente: dorința fetei de a fi țărăncă pentru a se simți mai liberă de îndatoririle pe care i le încredințează mama; faptul că fratele său, Edward, a învățat-o să scrie și să citească; au o gospodărie mare, ale cărei socoteli sunt ținute pe pergamente, au ajutoare în gospodărie (băieții de la cuhnii, Morwenna) etc.

Ex. 9: Răspuns posibil: obositoare, împovăraătoare etc. De-a lungul zilei, fata trebuie să îndeplinească tot felul de activități casnice (curățenie, broderie), specifice unei femei din acele vremuri care aparține micii nobilimi rurale, activități pe care le urăște din tot sufletul.

Ex. 10: Răspuns așteptat: Mama își dorește ca fata să devină o „domniță desăvârșită – prostuță, supusă și pricepută în toate cele”, tatăl vrea să obțină un profit de pe urma căsătoriei lui Catherine, iar fratele Edward dorește ca ea să învețe carte.

Ex. 11: Răspuns așteptat: Din titlu, înțelegem că fata este „îndărătnică”, adică încăpățânată și nesupusă, dovadă „muștrările și palmele” pe care le primește de la Morwenna dacă nu-și face bine treburile sau faptul că este încuiată în casă pentru a broda. Din relatările zilnice, reiese că este copilăroasă, visătoare („mie mi-ar plăcea să mă urc într-un măr și mă pierd în gânduri”), inteligentă, independentă, nu se teme să-și spună punctul de vedere („familia mea e o pacoste”; „tatăl meu, broscuța”) și are umor („Am fost izbăvită!”). Așteptările ei nu se potrivesc însă cu ce vor ceilalți – familia și societatea – de la ea. Valorile după care se ghidează Catherine sunt independența în gândire și autonomia, deoarece ea aspiră la depășirea propriei condiții, pe care o descrie cu autoironie.

Ex. 12: Răspuns posibil:

Deosebiri	Asemănări
• O fată trebuia să accepte soțul ales de părinții ei. • O fată trebuia să se căsătorească foarte tânără. • O fată trebuia să știe să toarcă, să brodeze, să facă curățenie, să fie supusă. • Oamenii nu aveau ceasuri, lămpi cu gaz, becuri electrice. • Copiii sătenilor erau deprinși de mici să lucreze în casă sau pe câmp, copiii orașenilor erau trimiși să învețe o meserie, iar copiii nobililor erau crescuți în alte familii, pentru a deprinde purtări alese.	• Dorința copiilor de a fi liberi să se joace, să viseze, să-și aleagă singuri drumul în viață.

Ex. 13: Răspuns așteptat: a.

Ex. 14: Răspunsuri așteptate: *izbăvit* – salvat, scăpat, mântuit;

îndărătnică – încăpățânată, nesupusă, recalcitrantă;

muștrări – dojeni, reproșuri;

năntang – prostănac, neghiob;

pacoste – nenorocire, năpastă;

a unelti – a complota, a pune la cale;

a-și ține limba ferecată – a tăcea;

a face pe plac – a face după voia cuiva;

a da uitării – a uita.

Ex. 15: Răspuns așteptat: încurcat ≠ descurcat.

Ex. 16: Răspuns posibil: Nu-i mai vedeam prin *cerneala* nopții.

Ex. 17: Răspunsuri posibile: *Torsul* pisicii e încântător. Sculptorul a expus *torsul* din bronz al unui bărbat.

Ex. 18: Răspuns posibil: Am primit un *ceas* de mână.

Ex. 19: Răspuns așteptat:

Diftongi: douăsprezecea, lui, scriu, mea, soarele, iar, au, pârâu, încuiată, două, trei, mi-aș, fiu;

Hiat: familia;

Triftongi: și-au, eu – pronunțat [ieu].

Ex. 20: Răspunsuri așteptate:

• *pu-rici*: o consoană aflată între vocale trece la silaba următoare;

• *des-cur-cat*: (1) două consoane aflate între două vocale trec în silabe diferite; (2) două consoane aflate între două vocale trec în silabe diferite;

• *în-dem-na*: (1) două consoane aflate între două vocale trec în silabe diferite; (2) două consoane aflate între două vocale trec în silabe diferite;

• *mon-stru*: trei sau mai multe consoane alăturate trec prima la silaba dinainte și celelalte la silaba următoare;

• *brân-ză*: două consoane aflate între două vocale trec în silabe diferite;

• *fa-mi-li-e*: (1) o consoană aflată între vocale trece la silaba următoare; (2) o consoană aflată între vocale trece la silaba următoare; (3) două vocale alăturate trec în silabe diferite (hiatul).

Ex. 21: După redactarea compunerii, elevii se pot autoevalua în funcție de grila următoare:

Criterii			
Evenimentul relatat se petrece în anul 1290, în satul Stonebridge, Anglia.			
Pagina de jurnal este datată.			
Relatarea este realizată ca o narațiune la persoana I.			
Relatarea captează și menține interesul cititorului, prin detalii relevante.			
Jurnalul conține desene sau simboluri ce evidențiază anumite detalii sau emoții legate de evenimentul prezentat.			
Tonul este sincer, fiind exprimate emoții și reacții personale față de evenimentul relatat.			